

CASOPIS ZA KULTURU HRVATSKOSRPSKOGA KNJIŽEVNOG JEZIKA
IZDAJE HRVATSKO FILOLOŠKO DRUŠTVO
ZAGREB, VELJAČA 1968. GODIŠTE XV

IZVRŠNI KOMITETI CK SKH I CK SKS O SUVREMENOJ JEZIČNOJ PROBLEMATICI

Zagreb, 21. prosinca¹ – Izvršni komitet CK SKH na današnjoj sjednici raspravljao je o provođenju zaključaka VII plenuma CK SKH. Konstatirano je da je vrlo živa idejno-politička aktivnost Saveza komunista koja se razvila poslije plenuma utjecala na uklanjanje mnogih nejasnoća o nacionalnom pitanju i na suzbijanje kako nacionalističkih tako i unitarističkih tendencija. Istaknuto je da organizacije Saveza komunista treba da i nadalje ovim pitanjima posvete punu pažnju.

S obzirom na predstojeće zajedničke akcije, sastanke i razgovore o provođenju Novosadskog dogovora između kulturnih radnika i lingvisti Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Srbije i Hrvatske, Izvršni komitet je ukazao na potrebu da sve takve akcije budu prožete duhom suradnje. S tim u vezi Izvršni komitet također ukazuje na potrebu daljnjeg razvijanja ravnopravnosti obje varijante hrvatskosrpskog jezika i osuđuje izvjesne pojedinačne tendencije da se stare, nacionalističke ideje iz tzv. »Deklaracije o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika« podmetnu javnosti kao naučne rasprave o jeziku. Treba imati u vidu da je pitanje o jeziku političko i naučno pitanje, da se ono ne može rješavati izvan društveno-političkog konteksta, te da je ono najdublje povezano s razvojem bratskih odnosa i ravnopravnosti među našim narodima i narodnostima, s razvojem socijalizma u našoj zemlji. Uskogrudne i nacionalističke tendencije u jeziku nisu samo reakcionarne po svom ideološkom sadržaju, već su i sa gledišta nauke konzervativne, jer su daleko od modernih naučnih koncepcija o jeziku.

Na sastanku je istaknuto da su od Novosadskog dogovora postignuti značajni uspjesi u ostvarivanju osnovnih smjernica zaertanih tim dogovorom.

¹ Preneseno iz Vjesnika od 22. 12. 1967.

Izvršni komitet je konstatirao da su u Hrvatskoj postignuti značajni rezultati u njegovanju ijekavske varijante hrvatskosrpskog književnog jezika u štampi, na radiju i televiziji, u školama i državnim i društvenim institucijama. Isto tako su postignuti vrlo značajni rezultati u ravnopravnosti obje varijante hrvatskosrpskog jezika u praksi saveznih organa.

Razvoj nauke, a i praksa pokazuju da ne postoje razlozi za ukidanje Novosadskog dogovora, već da njegove osnovne smjernice valja i dalje provoditi. Stavljanje u pitanje Novosadskog dogovora, naučno i politički je neopravdano, unosi nemir u odnose između naroda Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Hrvatske i Srbije, te u odnose između Hrvata i Srba u Hrvatskoj koji govore istom jezičnom varijantom.

Pojedinačna odstupanja od ravnopravnosti obje jezične varijante koja se javljaju u nekim institucijama ne daju pravu sliku općeg stanja i nisu izraz politike društva. Radi se o ekscesima pojedinaca, a ponekad i o nebrizi i nestručnosti onih koji se trebaju brinuti o jeziku, na primjer o slabosti lektorske, korektorske i redaktorske službe u novinama i nekim drugim institucijama. Od pojedinačnih ekscesa, međutim, ne treba graditi principijelna naučna ili politička pitanja o jeziku. Ti će ekscesi nestajati samo razvijanjem bratskih međunacionalnih odnosa u socijalističkoj jugoslavenskoj zajednici, jačanjem ravnopravnosti, suradnje i razumijevanja između naših naroda.

Jedino polazeći od socijalističkih, samoupravljačkih društvenih odnosa koji osiguravaju punu nacionalnu ravnopravnost moguće je afirmirati istinske naučne rasprave o jeziku.

U institucijama koje se bave naukom o jeziku i književnosti potrebno je intenzivnije nastaviti ostvarivanje projekata koji unapređuju nauku o jeziku. Na tom poslu valja angažirati veći broj mlađih jezičnih i književnih stručnjaka. S obzirom da rad na jeziku i historiji naše književnosti i kulture do sada nije bio dovoljno razvijan nužno je pomoći napore onih koji se istinski naučno hoće baviti problemima jezika i naše književnosti, jer se samo tako može pomoći onim snagama koje su stvaralački produktivne. U tom smislu bi, istaknuto je na sjednici Izvršnog komiteta, Savjet za naučni rad SRH trebao materijalno više pomoći razvoj ovih naučnih projekata i disciplina.

* * *

BEOGRAD, 29. prosinca (Tanjug).² Pod predsjedništvom Stevana Doronjskog Izvršni komitet CK SK Srbije razmatrao je u petak kako se ostvaruju zaključci IX sjednice CK SK Srbije na kojoj se raspravljalo o političkim posljedicama »deklaracije o nazivu i položaju hrvatskog jezika« i »predloga za razmišljanje«.

² Preneseno iz Vjesnika od 30. 12. 1967.

Izvršni komitet i prije je više puta analizirao situaciju koja je nastala u vezi s tim i poticao aktivnost komunističara u ostvarivanju pune jezične ravnopravnosti.

U nizu konzultacija s istaknutim jezičnim stručnjacima Izvršni komitet CK SK Srbije razmijenio je 27. prosinca 1967. mišljenja s predstavnicima Srpske akademije nauka, Matice srpske, Instituta za srpskohrvatski jezik, Filozofskog fakulteta u Beogradu i Filozofskog fakulteta u Novom Sadu. Na tom sastanku postignuta je puna suglasnost u ocjeni stanja i smjera društvene i političke aktivnosti o jeziku.

Postoji odlučna orijentacija da treba i ubuduće ustrajno suzbijati sve pokušaje da se pod vidom stručnog rada i diskusija o jeziku proturaju politički stavovi suprotni programu SKJ i ustavnim načelima o ravnopravnosti svih nacija i narodnosti Jugoslavije i ravnopravnosti njihovih jezika.

U višenacionalnoj zajednici kakva je naša pitanja jezika javljat će se uvijek i kao društveno važna pitanja koja mogu biti i politički osjetljiva. Jezični problemi u našoj zajednici ne mogu se svoditi samo na pitanje hrvatskosrpskog jezika već oni obuhvaćaju i probleme pune ravnopravnosti makedonskog i slovenskog jezika.

Nužno je poštovati prirodu i zakone razvitka jezika. Jezičnim varijantama treba osiguravati ravnopravnost i ne vršiti nasilje nad jezikom. Otvorena pitanja jezika treba utvrditi, rješavati ih mirno i trijezno s punom naučnom i političkom odgovornošću u skladu s normama našeg društveno-političkog sistema. Zato je potrebno da sve nove inicijative u suradnji na pitanjima jezika budu naučno i društveno-politički dobro pripremljene.

Novosadski dogovor, koji je rezultat dugogodišnjeg razvitka nauke o jeziku, osnova je za daljnje stručne i političke razgovore o srpskohrvatskom jeziku.

U svim institucijama u SR Srbiji, koje do sada iz bilo kojih razloga nisu dosljedno provodile Novosadski dogovor, potrebno je poduzeti mjere da se takvo stanje izmijeni. Dosljedno ostvarenje Novosadskog dogovora na svim područjima gdje se govori srpskohrvatskim jezikom uvjet je za ostvarenje pune nacionalne ravnopravnosti i u oblasti jezika.

Da bi naša nauka o jeziku mogla odgovoriti veoma složenim zadacima, potrebno je uložiti napore da se materijalno i organizaciono u većoj mjeri pomogne naučna istraživanja i razvoj kadrova u toj oblasti.

Od velikog je značenja za naše narode i razvoj njihovih kultura stvarati političke uvjete i društvenu atmosferu za ravnopravnost nacionalnih kultura i njihovu uzajamnu otvorenost i suradnju. Komunisti u tom smislu imaju trajne i krupne zadatke.

O RAVNOPRAVNOSTI JEZIKA U RADU SAVEZNIH ORGANA

BEOGRAD, 13. prosinca (Tanjug).³ – Poslije uvođenja simultanog prevode-
nja na jezike naroda Jugoslavije u Saveznoj skupštini poduzimaju se koraci
da se osigura ravnopravnost upotrebe jezika i u saveznim organima i u propisima federacije.

O tom je u srijedu povedena debata na zajedničkoj sjednici Odbora Saveznog vijeća za organizaciono-politička pitanja i grupe Vijeća naroda Savezne skupštine za osiguranje ravnopravnosti jezika u radu saveznih organa i u propisima.

Na ovoj prvoj sjednici dvaju skupštinskih tijela, koja će se problemima ravnopravnosti jezika baviti sve do ljetnog skupštinskog odmora, pretresani su okviri i opseg upotreba jezika, naročito sa stanovišta jednakosti u javnom jezičnom saobraćaju. Članovi odbora i grupe treba da zauzmu stavove o tome u kojim organima prvenstveno osigurati ravnopravnu upotrebu jezika. Kako je u početku rekao predsjedavajući dr Koča Jončić, to bi, pored Savezne skupštine bili Predsjedništvo Republike, SIV, državni i savezni sekretarijati, zatim zajednice udruženja i asocijacija, socijalnog osiguranja i druge.

Kad je riječ o osiguranju ravnopravnosti jezika u propisima, polazi se od konstatacije da je u tome dosada znatno više učinjeno na političkom planu nego što je precizirano zakonskim normama, iako se u više zakonskih akata daju osnove za ravnopravnu upotrebu svih jezika naroda Jugoslavije.

Jedno je od važnijih pitanja i to treba li sve ono što se želi postići na tom području regulirati izmjenama sadašnjih zakona, ili donijeti poseban zakonski tekst o ravnopravnosti jezika. Pitanje je također u kojoj mjeri osiguranje upotrebe jezika naroda proširiti i na jezike narodnosti Jugoslavije.

Odbor za organizaciono-politička pitanja i grupe Vijeća naroda treba da završe taj posao do ljetne skupštinske pauze i da pripreme poseban dokument o upotrebi jezika koji će podnijeti Saveznom vijeću.

NAPOMENA UREDNIŠTVA »JEZIK«

Uredništvo je u povodu članka S. Babića u 1. broju ovogodišnjeg Jezika primilo nekoliko članaka, među ostalim i od Pavla Ivića, ali su oni više političke nego jezične prirode i pisani su tako da bi uz njih bio potreban opširan komentar. Kako se time raspravljanje o problemima koja ti članci pokreću ne bi završilo, uredništvo je odlučilo da dalje raspravljanje ne nastavlja. Nada se da će se u vezi s naprijed objavljenim izjavama IK CKH i IK CKS, s raspravama Odbora Saveznog vijeća za organizaciono-politička pitanja i grupe Vijeća naroda Savezne skupštine i nakon mjera koje se poduzimaju ili

³ Preneseno iz Vjësника od 14. 12. 1967.